

E.

Udenlandske Universiteter og
Skoler.

1. Det Østerrigke Monarchie.

Wien.

Efter et Tidrum af 26 Aar blev af den i Wien værende Studie- Hofcommission i Aaret 1810 forordnet, at de Candidater i Medicinen, som attraaede Doctorgraden i Lægevidenskaben, skulde, efter overstaaet streng Prøvelse, skrive og til det medicinske Facultet indsende en Afhandling over en medicinsk Gienstand, og, naar samme af Facultetet var antaget, desuden offentlig forsvare nogle Sætninger af Medicinen mod fire Opponenten, som maatte være Doctorer i Medicinen. Begyndelsen gjorde d. 11 Martij 1812

Joh. Hüber, som skrev en Dissertat. inaug. moris disputandi et disserendi originem, successum et fata, speciatim in Universitate Vindobonensi recensens. Den anden, Hr. J. Carnovitz skrev en Dissert. de debilitate in morbis spuria ex viribus oppressis oriunda. Stilen er tvungen og ulatinisk. Til Prøve et Par Theses, som vare bestemte til at disputere over: Opium me hercle! sedat; — medicamina materiam immutant; — Venæ sectio qua remedium roborans interdum considerata.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 344).

For Kloster-Studierne (d. e. de theologiske Huuslæreanstalter, som finde Sted i Præstehuse og ved geistlige Ordensmenigheder), hvilke af Keiserinde Theresia bleve paa mange Maader indskrænkede, af Joseph 2 ophævede, af Leopold 2 igien tilladte (dog saaledes, at Eleverne skulde undervises af prøvede Lærere efter foreskrevne Lærebøger og examineres ved offentlige Læreanstalter), er udstædt en egen Instruction af 8 Febr. 1811. Ogsaa Kirkehistorien maa nu foredrages i disse Læreanstalter, og Eleverne ere fritagne fra Examen ved Universitetet eller ved Landets Lyceum.

Lærerpersonalet ved Hovedskolerne have faaet Udgang til Pension.

Professuratet i den theoretiske Medicin ved Universitetet i Wien er anviist en Løn af 1000 Gylden i Indløsnings-Sedler.

Det System, som allerede følges ved det medicinske Studium, ved Ansættelse af Adjuncter og Assistenten paa tvende, høist fire, Aar, med en Gage af 400 Gylden, at danne en Planteskole for Professorer, er nu ogsaa blevet udstrakt til det philosophiske, theologiske og juridisk-politiske Studium. Dog forbliver det ved den Indretning, at Lærerpladserne besættes ved Concurſ, hvilken ogsaa saadanne Adjuncter og Assistenten maae underkaste sig. Forslaget til Adjunctpladserne gøres af Professorerne i de Videnskaber, til hvilke Adjuncten skal danne sig.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1812 No. 140).

Den theoretiske og practiske Landoeconomies Studium er anviist det philosophiske Facultet, og alene erklæret som Evangsstudium for dem, der for Fremtiden ville søge Ansættelse i oeconomist Fag paa Landet.

(Sammeft. No. 143).

Keiseren af Østerrig har udsat en Priis af 2000 Gyld. for den bedste Lærebog i Comptabi-

litets- eller Statsregnskabsvidenskaben. Terminen er til Enden af Marts 1814.

(Sammeft. No. 150).

Der oprettes en Nationalskole for den ikke unerte græske Menighed, som ei skal staae under det catholske Skoleopsyn. Organisationen er endnu ikke fuldenbt; dog tæller Anstalten allerede 42 Disciple, og besidder en sikker Formue af 301,000 Gyld. og et hyppeligt Locale.

Som det hedder, skal der nu ogsaa arbeides paa Udførelsen af en polytechnisk Skole, hvorefter Ideen allerede i mange Aar har været i Bevægelse.

(Af Leipz. Lit. Zeit. 1812 Int. Bl. No. 610).

Ved Universitetet her gives 36 forskjellige Stiftelser for fattige Studerende af de forskjellige Nationer. Førstulte Facultets-Stiftelser gives under det theologiske Facultet 2, det juridiske 1, det medicinske 6. I Aaret 1811 bleve graduerede til Doctorer i Theologien 1, i Lovkyndigheden 16, i Medicinen 7, i Philosophien 1. I alt tæller det theologiske Facultet 41, det juridiske 22, det medicinske 20, det philosophiske 38 Doctorer.

(Efter en Anmeldelse af Phillebois's Taschenbuch der Wiener-Universität i Hall. Lit. Zeit. 1812. Erg. Bl. No. 115).

Ungarn.

Grev Georg Festetics ikke blot underholder Læreanstalten Georgicon i Keszthely; men og siden 1803 tvende Convicter for saadanne Stipendister, som han lader danne paa egen Bekostning. Deres Gymnasialstudium fuldende disse Stipendiater, sædvanlig 5 i Tallet, i Dedenburg, men de philosophiske og juridiske Studier ved Universitetet i Pesth. Foruden i disse Videnskaber have disse Stipendiater egne Lærere i det franske og tyske Sprog, i Tægten, Riden og Vaabensøvelser.

(Af Hall. Lit. Zeit. 1812 No. 147).l

Ved Universitetet i Pesth studerede i Aaret 1812 70 Theologer, 171 Jurister, 189 Medicinere, Chirurgere og Apothekere, 270 Philosophere og Mathematikere, til sammen 700.

(Sammeft. No. 134.)

Den 25 Jun. 1812 høitideligholdt Universitetet i Pesth sin Stiftelsesdag. Det blev, som bekendt, stiftet af Dronning Maria Theresia 1780. Universitetets nuværende Rector, Domherre og Professor Michael von Korbelyi, holdt i det store Auditorium en Tale, hvori han skildrede Videnskabernes Fremstridt i Ungarn.

Det Evangeliske Gymnasium i S e d e n b u r g
talte i det forløbne Skoleaar 331 Studerende.

(Af Leipz. Lit. Zeit. Nov. 1812 No. 283).

Papirpengenes og den voldsomme Finanzope-
rations skadelige Følger i Henseende til Skole- og
Kirkevæsenet i Østerrig ere ingensteds blevene saa
levende skildrede som af Rector M a g d a i et 1811
udkommet Program: De discrimine, in qvo scho-
læ evangelicæ in Hungaria cum tota re evangeli-
ca versantur. Hvad han siger om det evangeliske
Skolevæsen, gielder ogsaa om det catholiske. Hans
Skildringer have ganske Sandhedens Fortieneste.
"Alt, siger han, styrter nu til Algerdyrkning, Haand-
værker og Handel, for ikke at hunge i den lærde
Stand. Inden kort Tid maa der opstaae en total
Mangel paa Pastorer, Professorer og Skolelærere.
Alle Fundationsbidrag ere ved Patentet reducerede
til Lidet. Disciplene, advarede ved Synet af
deres vansmægtende Lærere, afdrage efterhaanden
Sindet fra Studeringer. Af Mangel paa andre
maa de middelmaadigste Personer ansættes som
Professorer og Lærere. De hyperligste Hoveder,
som egen Tilbøielighed hendirger til Litteratur-
ren, overvinde alligevel denne, for som oeco-
nomiske Embedsmænd o. dsl. at føre et ma-
geligere Liv. Den smægtende Lærer foragtes

oven i Kiøbet af de andre, bedre levende, Stænder. Ingen Adelig beklæder for nærværende Tid en Lærerplads ved noget protestantisk Gymnasium i Ungarn (om derved meget skulde være tabt?) At Kiøbe Bøger, er formedelt disse høie Priser blevet umueligt, og saaledes maa der snart blive Mangel paa duedige Lærere. Ungdommen selv iler, formedelt de besværlige Underholdnings-Omkøstninger, saa snart mueligt giennem Skoleklasserne, og forlader dem umoden i Alar og Kundskaber &c.

(Efter Hall. allg. Lit. Zeit. 1812 No. 56).

2. Frankrig.

Strasburg.

Det herbærende Academie af det keiserlige Universitet begynder i de første Dage af Novemb. sit tredje Studie-Aar. De to allerede oprettede Faculteter for Jurisprudens og Medicin fortsætte i den hele foreskrevne Fuldstændighed deres Forelæsninger for et stort Antal deels indenlandske, deels udenlandske Studerende. Ligeledes fortsættes Forelæsningerne i det mathematisk-fysiske og de skønne Videnskabers Facultet. Det theo-

logiske Facultet er ei endnu organiseret, men de theologiske Videnskaber foredrages i de tvende henværende Seminarier, [det protestantiske, og catholske.

(Efter Hall. Lit. Zeit. 1812 No. 255).

Paris.

I følge den 14 og 21 Artik. af det keiserlige Decret af 15 Nov. 1811 maae alle i Instituter og Pensioner optagne Lærlinge, men ikke de externe, fra næste Skoleaar af bære Lyceernes Uniform. Uniformen er ved et keiserligt Decret, givet til Witetst d. 31 Jul. 1812, bleven bestemt saaledes: Lærlingene og Pensionærerne i Lyceerne skulle for Fremtiden klædes i blaat Tøj, som er farvet med Baid-Indigo. Lyceerne faae igien den blaa Uniform med himmelblaa Kraver og Opsluger. Ved Collegierne ere Kraverne og Opslugene gule, Knapperne gule, ganske af Metal, med Ordet Collège i Midten, og ved Randen den Byes Navn, hvor Collegiet befinder sig. I Institutterne og Pensionerne ere Kraven og Opslugene hvide, Knapperne hvide, ganske af Metal, med Ordet: Institut eller Pension i Midten, og rundt om Forstanderens Navn som Legende.

(Af offentlige Blade).

3. Kongeriget Bayern.

I den forrige Rigsstad Kaufbeuren skeer siden Skolevæsenets Organisation ved hvert Aars Slutning en høitidelig Priisuddeling, og denne Festlighed forhøies derved, at af Liebhaber-Theater-Selskabet paa denne Dag gives en passende Forestilling, og Præmiernes Uddeling da foretages paa Theatret. Da nu den evangeliske Sognepræst som Skole-Inspector især maa lade sig see derved, saa indtræder her det vist sieldne Tilfælde, at den Geistlige, der ellers blot pleier at høres fra Prækestolen, ogsaa engang foranlediges at lade sig see og høre paa Theatret *).

(Hall. allg. Lit. Zeit. 1812 No. 327).

4. Kongeriget Westphalen.

Ifølge en udførlig Beretning i Maanedsskriftet: Westphalen unter Hieronymus Napoleon Martii 1812, beløbe Udgifterne for samtlige Instituter ved de westphalske Universiteter for Aaret 1812, foruden Lønningerne, 200,850 Gr., hvoraf 112,000 Gr. ere bestemte for Göttingen, 54,350

*) Meppe er enten det ene eller det andet en belødig Idee. Udg. Anm.

Fr. for Halle (de Frankſke Stiftelser dog ei med-
indbegrebne) og 34,600 for Marburg. Til Uni-
verſitetsbibliothekernes Bedligeholdelse ere anviste
25,600 Fr., nemlig for det Göttingſke 1600, for
det Halliſke 6300, for det Marburgſke 3300 Fr.;
men for den botaniſke Have i Göttingen 8000 Fr.

(Af Leipz. Lit. Zeit. 1812 Intell. Bl. No. 157).

Göttingen.

Den 14 Jul. tabte Universitetet her ved Dø-
den ſit ældſte Medlem, Chriſt. Gottl. H e y n e, Rid-
der af den veſtphaſke Krone. Et Elagflod rev
ham ud af ſine Forretningers Kredſ, hvilke han
endnu i ſit 83de Aar foreſtod indtil den ſidſte Dag.
I 50 Aar havde han med uafbrudt Iver tient Uni-
verſitetet, hvis Vel var hans førſte og ſidſte Anlig-
gende. D. 17 fandt hans høitidelige Liigbegiær-
gelse Sted, ved hvilken Toget aabnedes af Leines
Departementets Præſect. Det hele Folge beſtod
af 600-700 Personer. Ved Graven holdtes en
Tale af Prorector Pott. Strax efter blev i Uni-
verſitetets Navn udfædt et af Profeſſor Mitscher-
lich forfærdiget latiniſt Digt. Ogsaa en af de Stu-
derende hædrede hans Minde ved et græſt Digt.

Med at anføre denne Notiſ efter Göt. Ge-
lehr. Anzeig. 1812, 119 og 121 St., ſan Udg.,
der ſelv med ſaa mange hans Landsmænd har

havt Leilighed til, personligen at kiende og skatte
 denne store Lærde, ikke nægte sig, her at lade af-
 trykke et, af den Forevige Hr. Professor B.
 Thorslacius, i Anledning af dennes til Heyne
 dedicerede Samling af populære antiquariske Af-
 handlinger, tilføjet, Udg. venstabeligen meddeelt,
 Brev, der fandtes i Concept efter Forfatterens
 Død, og derefter er kommet Hr. Professoren til-
 hænde. Dette Brev, hvis Mærkværdighed forhøies
 derved, at det efter en af Forfatterens Svigersøn,
 Prof. Heeren, tilføiet Paategning var det sidste
 fra den Afdødes Haand, er følgende:

Eo honore me mactasti, vir præstantissime,
 amantissime, quo nisi aperte præ me ferre vel-
 lem, me magnopere lætatum esse, ineptam uti-
 que me modestiam affectare, cordatus quisque
 merito diceret. Collatum itaque in me benefi-
 cium lubens accipio gratoque animo ut tibi ac-
 ceptum fero, quandoquidem hoc tuo de me ju-
 dicio meique studio populares nostros edocuisti,
 senectam meam non adeo inhonoratam esse,
 quam nonnulli ex iis, qui sumæ laudi accedere
 putant, quod mihi detrahunt, sibi aliisque per-
 suadere velle videntur; quidni itaque palam pro-
 fitear, animum meum, tam multis rerum, mune-
 rum temporumque molestiis fessum, non parum
 esse recreatum, multoque magis, quod hoc de
 me meritum profectum est a viro præclaro,

quem ego a multis annis singulari amore et studio sum amplexus, ejusque laudi crescentique famæ sum suffragatus, quandoquidem in eo eas ingenii doctrinæque copias agnoscere mihi videbar, et eum in paucis esse crederem, a quibus solidiores humanitatis literæ jamjam labantes præsidium vigoremque novum sint habituræ.

Quæ de libro tuo, munere mihi gratissimo, dicenda habeo, in primisque de epistola, mihi quidem tam honorifica scriptaque elegantissime, differam ea et servabo recensibus nostris literariis; libentius enim te ea cogniturum esse ex plagulis ad te missis suspicor, quam si ambitiose ea in his literis perscripta tibi afferrentur. De aliis rebus scribam ad te tempore alio, liberiore forte animo et levato a curis molestiisque, quibus vita nostra publica privataque infestatur. Tu interea amare me perge, persuasumque habe, nunquam me ab officio studioque tui esse recessurum. Vale et ama.

Professor Heeren's Paategning lyder saa ledes:

Litteræ hæ fuerunt ultimæ ab Heynii manu exaratæ. Datæ sunt ad V. A. Thorlacium, Professorem Havniensem; reperi enim eas in pulpito juxta librum a V. Cl. editum (Populære Aufståge) et Heynio dedicatum, pro quo gratias de-

bitas persolvit. Scripsit eas die 13 Julii; proximo die 14 Julii bene mane ad coelites abut.

Goettingæ d. 17 Jul. 1812.

H. A. L. Heeren.

5. Preussen.

Berlin.

Universitetet her er i vedvarende Opkomst. Studenternes Antal tiltager stedse. For nærværende Tid er deres Antal 700 — 750. Studenterne føre et stille og videnskabeligt Liv. Collegierne besøges med prisværdig Flid. Endnu har Riingen Relegation fundet Sted. I Midten af Jun. Maaned er oprettet saavel et theologisk som et philologisk Seminarium.

(Af Leipz. Lit. Zeit. 1812 No. 176).

Breslau.

Hovedbibliotheket er nu blevet foreenet med Universitetet og Universitetsbibliothekerne. Universitetets Etat er betydeligen forøget, indtil 160000 Rd.

D. 9 April holdt Prof. og Regieringsraad Universitets og Skole-Annaler 1812. B b

v. Raumer en offentlig Forelæsning om Studenter-Frihed og Studenter-Tvang, hvis Hovedsagemeed var reen polemisk mod en i Berlin (af Fichte) holden Tale af lige Tendenz. Auditoriet var talrigt besat med Studenter. Ogsaa vare nogle Professorer tilstæde.

(Af Leipz. Lit. Zeit. 1812 Intel. Bl. No. 101).

Det protestantiske theologiske Facultet er blevet bemyndiget til, aarligen at udsætte tvende Priis-spørgsmaal, hvoraf det eene skal angaae en Gienstand af den exegetiske, systematiske eller historiske Theologie, det andet et homiletisk Thema. Den bedste Afhandling af første Slags belønnes med 50 Rd., af sidste med 30 Rd. Afhandlingerne af den lærde Theologie maae skrives paa Latin. En lignende Indretning forventes ved de øvrige Faculteter.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1812 No. 116).

Königsberg.

Et Program af Joh. Mich. Hamann, Director for Gymnasiet her, fortænder fortrinlig Opmærksomhed i vore Dage, da det tager Hensyn paa Hr. Director Jahmanns Program: Ueber das Verhältniß der Schule zur Welt o. a., og med

Bittighed og Alvor angriber de store Forjættelser om den tydske Nationalitets Tilbageførelse ved Skoleopdragelsens Omdannelse og Forsøgene paa at hensejtte vore Skoler fra en verdensborgerlig, men gemeen, Virkelighed ind i en overjordisk Region og Disciplene i en idealsk Tilværelse, for at vore Kvintaner allerede maae leve aandelig i Sandheden, levende anskue det Skønne, i deres Indre idealsk skikkede, nedsænke deres Siel i Gud, nære sig ved det Hellige og Guddommelige &c.

(Leipz. Lit. Zeit. 1812 No. 173).

6. Rusland.

Petersborg.

De literariske Producter af ethvert Slags ere for nærværende Tid hos os i en saadan exorbitant Priis og saa vanskelige og sieldne at erholde, at mange Lærde ikke blot her i Staden, men endnu langt mere i andre Rigets Stæder og fjerne Egne ere nødsagede til, at opsoge og recapitulere det Gamle. Saaledes koster f. Ex. den Halliske Literatur-Tidende 45 Rubler, den Genaiske 44, den Leipziger 42, Minerva 48, den Hamborgske politiske Tidende 58 &c. Derhos

erfarer man saa lidet fra fremmede Lande, at vi i denne Henseende leve i en sand Armod og ønske snart en Forandring i Tiderne.

(Af Leipz. Lit. Zeit 1812 No. 233. Intell. Bl.).

Dorpat.

De herbærende Studerendes Antal var steget til 300; dog ere paa en Maanedes Tid flere afgaaede til udenlandske Universiteter.

(Af Leipz. Lit. Zeit 1812. Intell. Bl. No. 120).

9 9

Charkow.

Universitetet her har af Rigs-kantsleren, Grev Romanzow, til Erindring om hans afdøde Morbroder, Fyrst Golizijn, forhen russisk Gesandt i Wien, erholdet til Foræring en Gave af 2000 Rubler, hvis Renter aarlig skulle anvendes til Uddeling af 5 Sølv-Belønningsmedailler med den Afdødes Billede til 5 flittige og sædelige Studerende. Tillige har Rigs-kantsleren skænket Universitetet en liden Bogsamling.

(Af Leipz. Lit. Zeit. 1812. Intell. Bl. No. 164).

7. Engelland.

Til Kundskab om Theologiens Tilstand ved de engelske Universiteter er følgende et Bidrag:

Indtil April Maaned d. A. vare indkomne saa mange Ansøgninger fra Catholiker om større Religionsfrihed, at deres Antal næsten svarede til en Fierdedeel af Rigets Folkemængde. Ogsaa fra oplyste protestantiske Undersaatter vare indkomne mange Petitioner, som anbefalede denne retfærdige Sag til Parlamentets Opmærksomhed. Den 20 April anmeldte Lord Grenville, at han havde at forelægg et Andragende af en ganske anden Natur, nemlig en Petition fra Universitetet i Oxford, som gaaer ud paa, at de Indskrænkelse i Religionsfrihed, der gielde for Catholiker, ikke maatte blive hævede, og at Parlamentet maatte vedblive at afflaae alle didsigtede Andragender, hvad enten fra Catholiker eller Protestanter i Irland eller Engelland. Ved at forelægge samme, beklagede den ædle Lord denne Universitetets Meningsforstikellighed og bemærkede, at, skiont hans eget Navn (som Universitetets Cænzler) efter dette Instituts officielle Former stod i Spidsen af Ansøgerne, skyldte han sig selv at erklære, at han aldeles misbilligede sammes Gienstand. Han troede endnu at burde, for Universitetets Væres Skyld, tilføie, at, skiont denne Act var bifaldt af

Majoriteten af Universitetets Medlemmer, og selvfølgelig var at betragte som en Act af den hele Corporation, havde den dog ikke eensstemmigen været samtykt, men derimod bekæmpet af Vice-Canzleren, begge Prorectorerne, adskillige Formænd for Collegierne og en Mængde ved Lærdom og Retsskafsenhed agtværdige Individuer. Den ædle Lord sluttede saaledes: "Himlen gibe, at Ederes Beslutning maa blive den meest skikede til at fremme det Religionens og Statens Vel, som jeg smigrer mig med, at de, som beholde, og de, som misbillige denne Petition, have lige meget paa Hierte..."

Dagen efter blev en lige Petition fra Universitetet i Cambridge fremlagt af Hertugen af Gloucester, som dette Universitets Canzler. Han tilføiede ligeledes, at, endskiønt hans Navn nødvendig maatte findes indbegreben i denne Ansøgning, ønskede han dog ikke at betragtes som den, der havde antaget de deri fremsatte Meninger eller compromitteret sin egen Mening, denne Gienstand angaaende. Lord Hardwicke gjorde den Bemærkning, at denne Petition først Løverdag eller Søndag blev proponeret, og derpaa om Mandagen understrebet og adopteret blot med en Majoritet af 39 mod 38, saa at der var Grund til at troe, at, dersom dette respectable Corps havde haft mere Tid til at beraadslaae, vilde dets Beslutning have faldet anderledes ud.

(Af offentlige Blade).

T i l l æ g

1) til den S. 232 sluttede Fortegnelse paa Legater ved Kiøbenhavns Universitet.

LXVIII. Christian den Syvendes Legat.

Saaledes kaldes en Capital, som ved Gaver af Kong Christian den Syvende er henlagt til den botaniske Haves Fornødenheder. Den er grundet ved Rescript til Rector og Professore af 3 Febr. 1769, ved hvilket bemeldte Konge af de for Characterbestallinger i det Danske Cancellie betalte Penge skænkede 2500 Rd., hvoraf den aarlige Rente alene skulde anvendes til den botaniske Haves Istandsættelse og bestandige Dyrfelse ved Studiegarden. Capitalen udgjør for nærværende Tid ialt 5500 Rd. *).

2) til Legater og Gaver S. 345.

Hans Excellence Hr. Beheime-Conferenzraad Bülow til Sanderumgaard har i denne Sommer foræret til Odense Cathedralsskoles Bibliothek. Væ.

*) Denne Kongelige Gave omtales, dog uden nærmere Oplysning, af Janson S. 35.

relse Kammerherre Suhms Buste i Gips bronze-
ret, med en dertil passende Piedestal.

Desuden har Hs. Excellence forhen skienket
til Bibliotheket følgende Skrifter:

Dictionnaire de l'Academie françoise. Paris
1762 Tom. 1 — 2. fol.

Symbolæ Botanicæ, autore *Martino Wahl*.
Hafniæ 1790 — 91. 1 — 2 Tom. fol.

Scheels Krigen's Skueplads. Kiøbenhavn
1785. 4.

Parerga historica. 1782. 4.

Hourgoin's neue Reise durch Spanien.
Jena 1789. 1 — 2 B. 8.

Pfeiffers Grundsätze der Universal Kameral-
Wissenschaft. Franckfurt am Main 1783.
1 — 2 B. 8.

Martfeldt om Kornhandelen. Kiøbenhavn
1774. 8.

K e t t e l s e .

I forrige Hæfte blive følgende Trykfeil at rette
saaledes, at der S. 5 Lin. 2 istedet for "noget høit,
skiont, haardt,.. læses "noget høit, skiont haardt .. og
S. 7 Lin. 4 og 5 istedet for "Da Sang og Musik vare,
som forhen er anført, foreenede med Instrumental-Mu-
sik.. læses "Da Sang og Musik vare, som forhen er
anført, foreenede med Instrumental-Musik..

